

A „BUDAI HIRLAP“ TÁRCÁJA

Pest és Buda városok egyesítése.

— Visszaemlékezés 1873-ra. —

A „Budai Hirlap“ eredeti tárcája.

A közeli napokban volt negyven éve, hogy „Pest és Buda székvárosokat Ó-Buda mezővárost és Margitszigetet“ Budapest név alatt egyesítették. 1873 októberében volt az új főváros első közgyűlése s evvel megindul az a lendület, amely Budapest mai fejlődéséhez vezet.

A késői riporter szomorúan és meghatva nyul e régi eseményekhez. Ahány név, annyi befejezett élet s az a generáció, amely ott állott e város bölcsőjénél már a „végtelen éjszakában szárnyal.“

A város képét magunk elé festve csupa ódon szín és ódon hangulat libeg elénk. A „sugárutat“ ekkor kezdik építeni, de a dalszínház álma még messzi van. A budai színészet egy hitvány deszkabódében húzódik meg, ahonnan „irigykedve pislognak át a [német rondellára.“ A közlekedést a két testvérváros között csupán a Lánchíd és egy hajóhid bonyolítja le. A budai utcákon (amelyek egyik-másika alig változott azóta) jurátusok járnak s éjszakánként őrjárat és poroszlók vigyáznak a polgárok épségére. Az alföldi vasut ugyan már kiépült, de azért regge-

lenkint dilizsánc indul a Nádor szála ellőtti térről és huszonegy napig zörög, amíg Temesvárra jut. A pesti utcákon még sok a szenny és piszok „a cholera megint befészkelte magát a Terézváros ronda és piszkos u'caiba“ és a város kijelölt pontjain hordárok állanak, hogy a betegeket kosarakban vigyék az ispotályba. A dunaparti korzónak még hire-hamva sincs. Pest városa ez évben rendeli el, hogy a Lánchíd-tértől a belvárosi plébániáig terjedő területet „asphaltirozni“ kell. Egy fránya angol ajánlatot tesz a pesti magisztratusnak, hogy faburkolattal látja el a főbb utakat s a városházán (régii Károlykaszárnya) hosszas tanácskozás indul meg, vajjon nem tűzveszélyes ez új módi makadámja.

*

A parlament ezalatt gőzérővel dolgozik, hogy az „ország testéről eltüntesse az abszolutizmus sebeit.“ A teljes kifejlődés a felvirágzás még messzi van, de a regenerálás munkája nagy lendülettel halad. Egy megelőző országgyűlés elrendeli, hogy a parlament tanácskozásai Pest városában tartassanak, a miniszteriumok székhelye Buda legyen és a két várost egyesíteni kell. A városegyesítés törvényével 1873-ban foglalkoznak s hetekig foly a vita, amíg a részleteket megbeszélik. A tervezetek értelmében a három város összes vagyona a főváros tulajdona lesz, s a főváros egész területén a rendőrségnek egységes szervezete „leend.“ A törvényt

az év végén fogadják el, és értesítik Pest és Buda városok magisztrátusait, hogy az első munkálatokat kezdje meg. A két magisztrátus 1874. január 2-án népes értekezletet tart közösen, amelyre meghívják a polgárokat is. Ez értekezleten 34 tagú bizottságot választanak, a szervezés strukturájának előkészítésére. A munka egész ősziig húzódik, azonban a két testvérváros ezután már közös közgyűléseket tart, szeptemberre már elkészülnek mindennel. A magisztrátust kilenc ügyosztályra tervezik s megállapítják, hogy főispán nem lesz csak főpolgármester, akinek fizetését egyelőre függőben hagyják. A polgármester fizetését 6000, az alpolgármesterét 4000 forintban állapítják meg. A város bizottsági tagok számát kétszázötvenkettőre (212) tervezik.

A választások szeptemberben kezdődnek meg és elkeseredett küzdelem fejlődik ki. A jurátusok beleavatkoznak a választásokba és Belvárosban nagy verekedést rögtönöznek. A megválasztott ismerős városatyákból felsoroljuk következő neveket: Kléh István, Hatala Péter, Mátyus Arisztid, Királyi Pál, Zmeskál István, Toldy Ferenc, Deák Ferenc, Csengery Anta, Sacellár György, Falk Miksa, Tolnay Lajos, Gelléri Szabó Lajos. A II. kerületi választások a következők kerültek ki győzelmesen: Weininger Ferenc, Szamrák Pál, Hieronymy Károly, Ribáry Károly, Klemm Antal, Légrády Sándor.

(A többi budai kerületre sajnos nincsen adatunk). Ezek után október 24-én megtartják az utolsó közgyűlést, amelyen Kada Miklós alpolgármester elnököl és visszapillantást vetnek a két magisztratus eddigi működésére. E működésből kiemelhetők: a Dunapart, Közvágóhid, sétányok, vízvezeték, közegészségügy rendezése, a közuti vasuti hálózat kibővítése (omnibus) csatornaépítés és utcaburkolat (rég: kövezet) átalakítása. Emellett „tanodapalotákat” emeltek, megkezdték a közraktárak építését stb.

A főpolgármesteri állásra már Lónyay Menyhért miniszterelnök tesz előterjesztést, mely szerint első helyre: dr. Havas Sándor honvédelmi miniszteri tanácsos, második helyre Házmann Ferenc, Pest város polgármestere és harmadik helyre Ráth Károly ítélőtáblai alelnök jelöltetik. A király ezen urak közül *Ráth Károlyt nevezte ki az új főváros főpolgármesterének.* Az ünnepélyes beiktatás október 30-án történt s az egykori tudóság szerint a pesti városházán lobogók erdeje lengett, a városháza kapuja előtt diszes banderium és négyfogatu hintó várakozott, amely „hivatva volt a főpolgármestert a közgyűlésre hívni.” A közgyűlést Havas miniszteri biztos nyitotta meg diszmagyarban, mely után küldöttséget menesztettek Ráth Károlyért. Az új főpolgármestert dörgő éljenzés fogadta. S e dörgő éljenzéssel indult az új főváros a megifjodás felé.

Téglás Ödön.